

ספרות עברית וכללית

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי")
פרק שני: דרמה (מחזה מודרני)
פרק שלישי: ספר קריאה
הפרק הראשון במבחן (שירה) הוא חובה (60 נקודות).
מן הפרקים השני והשלישי יש לבחור בפרק אחד ולענות על השאלות לפי ההוראות שבו (40 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת היצירות.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות
פרק ראשון – שירה
שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"
 (60 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1–6 (לכל שאלה – 30 נקודות).

1. קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

נערה מן הקטמונים (חתך-ארץ) / מירי בן-שמחון

נערה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בַּפָּנִים
 עֲלִיזָה אֶלְפִנְדְּרִי
 בְּמִקּוֹם שְׂנוּעַד לְאֲנָשִׁים אֲחֵרִים
 מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
 5 כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
 אַחֵר כִּף תְּדִיחַ רִצָּפָה
 וּתְתַקֵּן פְּרָחִים בְּאֶגְרֵט
 הִיא מֵתְאַיֶּמָה אֶת צִבְעֵי הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
 הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בַּפָּנִים
 10 הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שֶׁכָּבְהָ עָבָה שֶׁל "מִיק אֵפ"
 וְלֹא רוֹאִים כָּל כֶּף.
 בְּכָל־זְכוּתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תְלוּיּוֹת בָּזָה
 הִיא מְקַפֵּידָה לְמַלֵּא אֶת חֻבּוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
 וְאַמוּנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
 15 מִדִּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אָבֵל בְּצֻדָּק
 בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֶבְדָּהּ שֶׁכָּל כֶּף הִרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
 זֶה הַטֵּבֵעַ שֶׁלָּהּ
 הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֵלֶּה שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת
 שְׂאִין לָהֶם טַעַם
 20 וְשֶׁלֹּא שׂוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם
 אֲמָא שֶׁלָּהּ מֵתָה מִהִתְקַף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
 וְאַבָּא שֶׁלָּהּ שָׁרָת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָּתִי עַל יַד הַבֵּית
 הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב
 שֶׁהִתְקַדֵּם בַּחַיִּים
 25 וְהוּא אֲדַמִּינִיסְטֵרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמֶּשֶׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
 אַחֲרָאֵי עַל כֶּף וְכֶף עוֹבְדִים
 שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמְשַׁכָּרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שימו לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא כתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
 העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
 כל בקר ב-7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
 30 (יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
 בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
 שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
 אשר מתקשר לפעמים מן המוסך
 אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
 35 זה טוב בשביל שיידע שהיא רצינית
 ושלל יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
 לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
 מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
 וכל השכונה רואה שהיא מבלה
 40 והשם שלה נשאר נקי.
 כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
 אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
 יודעת לתפור ויושבת בבית
 45 בחורה רצינית.
 יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
 יבוא בחור לעגן והיא תתחתן
 ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
 ויעריכו את האמא שלהם.

- א. מהו היחס של עליזה אלפנדרי למוסכמות החברה הסובבת אותה? הסבירו מה אפשר ללמוד על החברה מן המוסכמות האלה. (18 נקודות)
- ב. מהו לדעתכם היחס של הדוברת בשיר למוסכמות שכתבתם עליהן בסעיף א? הסבירו והדגימו את דבריכם. (12 נקודות)

2. לפניכם שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס.

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

- בית 1 סלימה את דומעת שם עדין ליד הפריז'ייר עם בלוק הקרח על
העינים שלי
זה היה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
מסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי ליד סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
- בית 2 יש לילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר
- בית 3 הו ריח נרקיסים משכר
מושך רגלי ליד לרוץ עמק בתוך בצת נחל קישון
וזרים בידיו -
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
חפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.
- בית 4 הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסדקת בפרח מסרק שולמית
- בית 5 מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים גקשים ואת עודך
נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית
- בית 6 עיניך פה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי חרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

הסבירו כיצד משבר ההגירה בא לידי ביטוי בשיר. הדגימו את דבריכם.

3. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

והגִּירַת הוֹרִי / יהודה עמיחי

והגִּירַת הוֹרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 דָּמִי מִמָּשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁשְׁשֶׁק בְּדַפְנוֹתֵי
 גַּם אַחֵר שֶׁכָּבַר הֵנַח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהַגִּירַת הוֹרִי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרָכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
 הַשֹּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזִכִּיר יוֹם מְשִׁפִּיחַ.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מַדְבָּר גָּדוֹל
 וְנִרְגָּעוּ מְעַט. אִשָּׁה אַחַת. כָּלְלִי מְשֻׁחָק
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הַיֵּטֵב. חֲקִי כָּאֵב וְכִבְד.
 עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכַּר
 בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוֹ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הוֹרִי בָּמוֹ הַגִּירָתָם.
 עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אֵם,
 צָעִיר מְדִי בְּשִׁבְלִי לָמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעֵינַי חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמַּחְצָבָה בְּגוֹף אֶחָד.
 אַרְכֵּאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתִי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַגִּירַת הוֹרִי
 לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מְרִים לְמַדְתִּי
 שְׁפּוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיּוֹת תָּמִיד.
 וְכָבַר עוֹרְקִי וְגַם גִּידִי כְּסִבָּה
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִּיר. וְאַחֲרֵכָּה
 מוֹתִי וְסוֹף לְהַגִּירַת הוֹרִי.

הדובר בשיר מרגיש כי ההגירה היא חוויה שתשפיע עליו כל חייו.

הסבירו כיצד הרגשה זו באה לידי ביטוי בשיר. הדגימו את דבריכם.

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
 לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
 חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
 וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
 ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל –
 המלחמה על שטח המזיה.
 וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
 כי אלו הן סימפוניות מפלאות
 לכבוד השחר הבוקע מחדש,
 אולי אפילו לכבודה.
 וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
 ואת השאר אתה יודע, בודאי.

הסבירו כיצד המתח בין החלום להגשמתו בא לידי ביטוי בשיר זה. הדגימו את דבריכם.

5. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נְעִילָה / פרץ דרור בנאי

תִּרְאָה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
לֹא עוֹד זֶר בְּעִירִי
כִּי לִוִּיתִי אֶת צְמִיחַת הַבְּתִים הָאֵלֶּה
עַד הֵייתִי לְמַתִּיחַת כְּבִישִׁים חֲדָשִׁים

תִּרְאָה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
כִּי נִגְמַלְתִּי בְּמִשְׁךְ הַזְמַן מֵעֶבְרִי
וְקִיּוּמִי פֹה שׁוֹב אֵינְנוּ מִתְּנָה
אֲנָשִׁים מְבָרְכִים אוֹתִי בְּלִכְתִּי בְּרָחוֹב
יֵשׁ לִי יְדִידִים מְעַט
וְאֵף לֹא שׁוֹנֵא אֶחָד
וְאִם בְּכָל זֹאת מִיִּשְׁהוּ פֶּעַם יִתְרַגֵּז אוֹ יִטְרַד
אֲזַל לֹא נוֹרָא

אֲנִי מְדַבֵּר בְּשׂוֹפָה הַזֹּאת כְּאִלּוּ נוֹלַדְתִּי בָּהּ
כָּכָה זֶה בְּחַיִּים אִם מִתְגַּבְּרִים
וְדוֹחִים אֶת הַבֵּל הַסִּכָּנָה
הַיָּמִים בָּאִים כְּמוֹ מִתְּנָה
וְהָאָדָם סוֹפּוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִם קִיּוּמוֹ

הסבירו את התרומה של שתיים מדרכי העיצוב בשיר להדגשת העמדה והרגשות של הדובר בנוגע להשתלבותו בארץ.

6. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

תקנון הריחות / ארז ביטון

מה אתם רוצים ממני,
טעם ערק וריח זעפרן צורב,
אני כבר לא אותו הילד
אבוד בין רגלים שמשחק סנוקר
בקפה מרקו
בלד.
עכשו חברים
אני לומד לאכל גלידה מבדלח
מאוטו שמשמיע קולות של צפרים
בערב,
אני לומד לפתח דלתות
בתבות נגינה עתיקות.

עכשו
נשים בטעם תות־שדה
מלמדות אותי להריח פריכות של שקספיר
מן המאה השבע עשרה
מלמדות אותי לשחק בחתול סימי
בתוף סלון ירק

חברים.

בשיר זה הניגוד בין העבר להווה משקף את שאלות הזהות והשייכות של הדובר.
הסבירו קביעה זו, והדגימו אותה.

פרק שני – דרמה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 7–8.

מחזה מודרני

שימו לב: על השאלות 7–8 אפשר לענות רק על פי אחד מן המחזות ברשימה שלפניכם.

מי מפחד מווירג'יניה וולף / אדוארד אלבי; משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני; מקווה / הדר גלרון; שבעה / שמואל הספרי; חשיבותה של רצינות / אוסקר ויילד; מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר

7. הסבירו כיצד עיצוב הדמויות ותיאור היחסים ביניהן משקפים סוגיות חברתיות או ערכיות במחזה שלמדתם. בתשובתכם כתבו על שתי סוגיות.

8. ברבים מן המחזות המודרניים הדיאלוגים מדגישים דווקא היעדר קשר אמיתי בין הדמויות. האם קביעה זו מתארת את המתרחש במחזה שלמדתם? בססו את תשובתכם על שני דיאלוגים מן המחזה, והסבירו כיצד כל אחד מהם מדגיש את היעדר הקשר האמיתי בין הדמויות או דווקא מעיד על קיומו של קשר כזה.

פרק שלישי – ספר קריאה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 9–10.

שימו לב: על השאלות 9–10 אפשר לענות רק על פי אחד מן הספרים ברשימה שלפניכם.

מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן; המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון; החברה הגאונה / אלנה פרנטה; האישה בלבן / וילקי קולינס; סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן

9. תארו שתי התרחשויות מפתיעות בספר שקראתם **או** התרחשות מפתיעה והתנהגות מפתיעה של אחת מן הדמויות בספר שקראתם, והסבירו מה מפתיע בהתרחשויות או בהתרחשות ובהתנהגות שתיארתם.

10. בדרך כלל הדמות המרכזית ברומאן עוברת שינוי גדול במהלך העלילה.

האם טענה זו מתאימה לדמות המרכזית בספר שקראתם?

הסבירו והדגו את דבריכם.

בהצלחה!